බෝධි පාක්ෂික ධර්ම

බෝධි නම් වූ ලෝකෝත්තර මාර්ගඥානය ලබා ගැනීම පිණිස භාවනා කරන, යෝගාවචරයන් විසින් එය ලබා ගැනීමට උපකාර වන ධර්ම ද දත යුතු ය. ඒ ලෝකෝත්තර මාර්ගඥානය ලබා ගැනීමට උපකාර වන ධර්මයෝ **බෝධි පාක්ෂික** නම් වෙති. ඒ ධර්මයෝ සතිපට්ඨානය, සම්මප්පධානය, ඉද්ධිපාදය, ඉන්ද්‍රියය, බලය, බොජ්ඣංගය, මග්ගංගය යයි කොට්ඨාස වශයෙන් සත් වැදෑරුම් වෙති. ප්‍රභේද වශයෙන් සත් තිස් වැදෑරුම් වෙති. විදර්ශනා භාවනාව ඒ බෝධිපාක්ෂික ධර්මයන් වැඩීම් වශයෙන් කළ යුත්තකි. විදර්ශනා වැඩීම ය, බෝධි පාක්ෂික ධර්ම වැඩීම ය යන මේ දෙක, කීමෙන් දෙකක් වුව ද, ක්‍රියා වශයෙන් එකක් ම ය. විදර්ශනා වැඩීම ම බෝධිපාක්ෂික ධර්ම වැඩීම ය. බෝධි පාක්ෂික ධර්ම වැඩීම ම විදර්ශනා වැඩීම ය.

විදර්ශනා වඩන යෝගාවචරයන් විසින් එය මැනවින් සිදු කර ගත හැකි වනු පිණිස බෝධි පාක්ෂික ධර්ම දත යුතු ය. දැන ඒවා නිතර මෙනෙහි කළ යුතු ය. තමන් කෙරෙහි ඒවා ඇති නැති බව නුවණින් විමැසිය යුතු ය. ඒවායින් යම් ධර්මයක් තමා කෙරෙහි නොමැති නම් එය ඇතිවන සැටියට පිළිපැදිය යුතු ය. බෝධි පාක්ෂික ධර්ම මෙනෙහි නො කරන යෝගාවචරයනට තමන් කරන භාවනාව පිළිබඳ ව සම්පූර්ණ විය යුතු අංගයන් නො දැනෙන නො වැටහෙන බැවින් ඔහු ඒවා සම්පූර්ණ නො කරති. ඒවා සම්පූර්ණ නො වන තාක් ඔහු ලෝකෝත්තර මාර්ගයට ද නො පැමිණෙති. පිළිවෙළින් බෝධි පාක්ෂික ධර්ම මෙනෙහි කළ හැකි වනු පිණිස මෙම වගන්ති සත පාඩම් කර ගත යුතු ය.

(1) චත්තාරෝ සතිපට්ඨානා: කායානුපස්සනා සතිපට්ඨානං, වේදනානුපස්සනා සතිපට්ඨානං, චිත්තානුපස්සනා සතිපට්ඨානං, ධම්මානුපස්සනා සතිපට්ඨානං

www.dhammikaweb.com

(2) චත්තාරෝ සම්මප්පධානා, උප්පන්නානං පාපකානං පහාණාය වායාමො, අනුප්පන්නානං පාපකානං අනුප්පාදාය වායාමො, අනුප්පන්නානං කුසලානං උප්පාදය වායාමො, උප්පන්නානං කුසලානං භීයොභාවාය වායමො

(3) චත්තාරෝ ඉද්දිපාදාඃ ඡන්දිද්ධිපාදො, විරියිද්ධි පාදො, චිත්තිද්ධිපාදො, වීමංසිද්ධිපාදො,

(4) පංචින්ද්‍රියානිඃ සඬින්ද්‍රියං, විරියින්ද්‍රියං, සතින්ද්‍රියං, සමාධින්ද්‍රියං, පඤ්ඤින්ද්‍රියං

(5) පඤ්ච බලානිඃ සද්ධාබලං, විරිය බලං, සති බලං, සමාධි බලං, පඤ්ඤාබලං

(6) සත්ත බොජ්ඣංගා, සතිසම්බොජ්ඣංගො, ධම්මවිචය සම්බොජ්ඣංගො, විරිය සම්බොජ්ඣංගො, පීති සම්බොජ්ඣංගොඃ පස්සද්ධි සම්බොජ්ඣංගො, සමාධි සම්බොජ්ඣංගො, උපෙක්ඛා සම්බොජ්ඣංගො,

(7) අට්ඨ මග්ගංගානිඃ සම්මාදිට්ඨි, සම්මා සංකප්පො, සම්මා වාචා, සම්මා කම්මන්තො, සම්මා ආජීවො, සම්මා වායාමො, සම්මා සති, සම්මා සමාධි.

සති පට්ඨාන සතර

හික්මවීමක් නො කරන ලද ප්‍රකෘති චිත්තය රූප ශබ්දාදි ආරම්මණ විෂයෙහි පිළිවෙළක් නැතිව විසිරී යන ධර්මයකි. නානාරම්මණ විෂයෙහි විසිරී යන ඒ සිතට අර්ථයක් නැත්තා වූ ද, අනර්ථදායක වූ ද, අරමුණු කරා යන්නට නො දී වුවමනා ආරම්මණයන් කරා පමණක් යන ලෙස පැවැත්විය හැකි ශක්තිය සතිපට්ඨාන නම්. සිහිය යනු ඒ ශක්තියට කියන විශේෂ නාමය යි. මේ සතිපට්ඨානයඃ රජකු රටක මිනිසුන්ට නො මඟ යන්නට නො දී, නිසි මඟ යන සැටියට ඔවුන් පාලනය කරන්නාක්

බෝධි පාක්ෂික ධර්ම පිළිබඳ විස්තර දනු කැමතියන් විසින් "බෝධිපක්ෂික ධර්ම විස්තරය" බැලිය යුතු.

www.dhammikaweb.com

මෙන්, නිසි මඟ යන සැටියට සිත පාලනය කරයි. යෝගාවචරයාගේ සිත සතිපට්ඨානයෙන් පාලනය නුවුවහොත් භාවනාව නිසි පරිදි සිදු නොවේ. භාවනාව මුවින් කියද්දී, සිත අන් අතකට දිවේ. එසේ නුවුවමනා අරමුණු කරා සිතට දුවන්නට නොදී, භාවනා කිරීමෙන් සතිපට්ඨානය වැඩේ. සතිපට්ඨානය වැඩීමෙන් සමාධි ප්‍රඥාවෝ වැඩෙති. සතිපට්ඨානයෙන් තොරව කිසි කලෙක ධ්‍යාන මාර්ග ඵල නො ලැබේ. ධර්ම වශයෙන් එකක් වූ මේ සතිපට්ඨානය, යෝගාවචරයන් විසින් තමන්ගේ සිත පවත්වා ගත යුතු කාය - වේදනා - චිත්ත - ධර්ම යන සතරක් වූ ස්ථානයන් ගේ වශයෙන් -

කායානුපස්සනා සතිපට්ඨානය,
වේදනානුපස්සනා සතිපට්ඨානය,
චිත්තානුපස්සනා සතිපට්ඨානය,
ධම්මානුපස්සනා සතිපට්ඨානය යි

සතරක් කොට දක්වා තිබේ. රූපයට අයත් සංස්කාරයන් සම්මර්ශනය කිරීමේදී, කායානුපස්සනා සතිපට්ඨානය ද, නාම ධර්මයන් ගෙන් වේදනාව සම්මර්ශනය කිරීමේ දී වේදනානුපස්සනා සතිපට්ඨානය ද, චිත්තය සම්මර්ශනය කිරීමේ දී චිත්තානුපස්සනා සතිපට්ඨානය ද, වේදනා චිත්ත දෙකින් අන්‍ය නාම ධර්මයන් සම්මර්ශනය කිරීමේ දී ධම්මානුපස්සනා සතිපට්ඨානය ද වැඩේ.

සම්‍යක් ප්‍රධාන සතර

භාවනා කොට ධ්‍යාන මාර්ගඵලාදි උත්තරී මනුෂ්‍ය ධර්මයෝ මන්දවීර්‍ය්‍යයෙන් පහසුවෙන් ලැබිය හැකි නොවෙති. ඒවා ලැබීමට බලාපොරොත්තු වන යෝගාවචරයනට ඒ උසස් ධර්ම ලැබීමට නම් කොතෙක් වර්ෂ ගණනක් භාවනාවෙහි යෙදුනත්, බොහෝ කලක් භාවනා කළෙමු ය කියා නො කලකිරෙන්නා වූ, ඉදිරියට කොතෙක් වර්ෂ ගණනක් භාවනා කරන්නට සිදු වෙතත්, ඉදිරියට ම මිස පස්සට නො යන්නා වූ, කොතෙක් දුක් කරදර විඳින්නට වුවත්, ඒවා ගැන කම්පා නොවන්නා වූ, ශරීරයේ ලේ මස් වියළී ගොස් ඇටත් සමත් නහරත් පමණක් ඉතිරි වෙතත්,

බලාපොරොත්තු වන තැනට පැමිණෙන ම මිස, අතර මඟ නො නව-ත්වන්නා වූ බලවත් වීර්‍ය්‍යයක් තිබිය යුතු ය. **සම්‍යක් ප්‍රධානය** යයි කියනු ලබනුයේ ඒ වීර්‍ය්‍යයට ය.

චක්ඛුපාල තෙරුන් වහන්සේ ඇස් දෙක පවා අන්ධවන්නට හැර වස් තුන් මස මුළුල්ලෙහි නො නිදා භාවනා කොට රහත් වූ සේක. **පීතිමල්ල** තෙරණුවෝ පයින් සක්මන් කරන්නට නුපුළුවන් වූ කල්හි නො නිද දණින් සක්මන් කරමින් භාවනා කළහ. දණින් සක්මන් කළ තෙරුන් වහන්සේට එක් දවසක් වැද්දෙක් මුවෙකැයි සිතා සැතින් ඇන්නේ ය. තෙරුන් වහන්සේ ගේ ශරීරය විනිවිද ගිය සැත ගලවවා ලේ ගලන සිදුර වසාගෙන ගල් තලාවක් මත වාඩි කරවා ගෙන භාවනා කොට ඒ රාත්‍රියේ දී ම රහත් වූ හ. **මිලක්ඛ** තෙරුන් වහන්සේ නිදිමත වන කල්හි පිදුරු දරණු තෙමා හිස මත තබාගෙන ද, දියෙහි පා තබාගෙන ද, භාවනා කොට අනාගාමි ඵලයට පැමිණියහ.

සම්‍යක් ප්‍රධාන යනු චක්ඛුපාල ස්ථවිරාදීන් ගේ වීර්‍ය්‍ය බඳු වීර්‍ය්‍යය. භාවනා කළ යුත්තේ ශරීරයත් ජීවිතයත් ආරක්ෂා කරගෙන ය. වීර්‍ය්‍ය කොට දිවි නසා ගැනුමට මෙයින් නො කියනු ලැබේ. භාවනාවෙන් දැකිය හැකි ඵල ඇති වනුයේ, භාවනා කරන අවස්ථාවෙහි සංස්කාරයන්ගේ ලක්ෂණ සම්මර්ශනය කරන සිත චක්ඛුපාල ස්ථවිරාදීන් ගේ වීර්‍ය්‍ය බඳු සම්‍යක් ප්‍රධාන වීර්‍ය්‍යයෙන් යුක්ත වූ කල්හි ය. බලවත් වීර්‍ය්‍ය නැත්තහුගේ භාවනාව දුබල බැවින් එසේ භාවනා කරන්නහුගේ භාවනාව කොතෙක් කල් ගත වුවත් ඒ තත්ත්වයේ ම පවත්නා බැවින් සමාධි ප්‍රඥාවන් ගේ වැඩීමක් නො වන බැවින් ඔහුට මෙලොව දී ම දැකිය හැකි භාවනා ඵලයක් නො ලැබේ. ධර්ම වශයෙන් සම්‍යක් ප්‍රධානය එකක් ම වුව ද එයින් සිදු කරන කෘත්‍ය භේදයෙන් -

උපන් පාපයන් ප්‍රහාණය කිරීමට වීර්‍ය්‍ය කිරීම ය,
නූපන් පාපයන් නූපදීමට වීර්‍ය්‍ය කිරීම ය,
නූපන් කුශල් ඉපැදවීමට වීර්‍ය්‍ය කිරීම ය,
උපන් කුශල් වැඩිදියුණු කිරීමට වීර්‍ය්‍ය කිරීම යි

www.dhammikaweb.com

සම්‍යක් ප්‍රධාන සතරෙක් වේ. මේ කරුණු සතර ගැන කළ යුතු අමුතු ව්‍යායාමයක් නැත. විදර්ශනා කිරීමට අනුව ම මේ කරුණු සතර සිදු වේ.

ඍද්ධි පාද සතර

සිදු කර ගැනීමට බලාපොරොත්තු වූ යම් කිසි කාර්ය්‍යයෙක සිද්ධිය **ඍද්ධි** නම්. ලැබීමට බලාපොරොත්තු වූ දෙයක ලැබීමය, උපදවා ගැනීමට බලාපොරොත්තු වූ දෙයක ඉපැදවීමය, වැඩි දියුණු කර ගැනීමට බලාපොරොත්තු වූ දෙයක වැඩි දියුණුවය යන මේවා ඍද්ධීහු ය. ඍද්ධි-සිද්ධි යන මේ වචන සමානාර්ථ ඇත්තේ ය. ඍද්ධියට හෙවත් සිද්ධියට අතිශයින් උපකාරක ධර්මයෝ ඍද්ධිපාදයෝ ය.

මේ බෝධිපාක්ෂික ධර්ම කථාවෙහි ඍද්ධීහු යයි අදහස් කරනු ලබනුවෝ යෝගාවචරයන් විසින් තම තමන් කරන යෝගයන් වැඩිදියුණු කර ගැනීමට, උපදවා ගැනීමට, ලැබීමට, පැමිණීමට, බලාපොරොත්තු වන ධර්මයෝය. ඒවා විශුද්ධි ක්‍රමයෙන් කියත හොත්, චතුපාරිශුද්ධි ශීලය සම්පූර්ණ කැර ගැනීම ඍද්ධි සතරෙකි. චිත්ත විශුද්ධියට අයත් පරිකර්ම සමාධිය එක් ඍද්ධියෙකි. උපචාර සමාධිය එක් ඍද්ධියකි. රූපධ්‍යාන පස ඍද්ධි පසෙකි. අරූපධ්‍යාන සතර ඍද්ධි සතරෙකි. පඤ්චාභිඥා ඍද්ධි පසෙකි. දෘෂ්ටි විශුද්ධිය එක් ඍද්ධියකි. කාඞ්ක්ෂාවිතරණ විශුද්ධිය එක් ඍද්ධියෙකි. ඉතිරි විශුද්ධීහු ද වෙන් වෙන් වූ ඍද්ධීහු ය. යෝගාවචරයනට මේ ඍද්ධීන් ලැබීමට විශේෂයෙන් උපකාර වන අතිශයින් උපකාර වන ධර්මයෝ ඍද්ධිපාදයෝ ය.

ඡන්දිද්ධිපාදය	විරියිද්ධිපාදය
චිත්තිද්ධිපාදය	වීමංසිද්ධිපාදය යි

ඍද්ධිපාදයෝ සතර දෙනෙකි. ඍද්ධිය ඇති කැර ගැනීම පිළිබඳ වූ බලවත් ඕනෑකම **ඡන්දිද්ධිපාදය** යි. ධර්මයෙන් තොරව කරන මේ රජ කමින් පලක් නැත යයි රජය හැර, දහම් සෙවීමට වල් වැදුණු **දහම් සොඩ රජතුමා** ගේ ඡන්දය වැනි ඡන්දය ම

www.dhammikaweb.com

ඡන්දිද්ධිපාදය යි. සෘද්ධියට නැමී පවත්නා වූ, සෘද්ධියට ඇදී බර වී පවත්නා වූ, වඩන ලද්දා වූ සිත **චිත්තිද්ධිපාදය** යි. සෘද්ධිය ලැබෙන තුරු සෘද්ධියට පැමිණෙන තුරු නො නවත්වන්නා වූ බලවත් වීර්‍ය්‍යය **විරියිද්ධිපාදය** යි. අපාය භය සංසාර භයාදිය මැනවින් දක්නා වූ, සෘද්ධියට තුඩු දෙමින් පවත්නා වූ, තියුණු වූ, ප්‍රඥාව **විමංසිද්ධිපාදය** යි.

ඉන්ද්‍රිය පස

බුද්ධාදී රත්නත්‍රය කෙරෙහි පැහැදීම ආදි තමන් තමන් අයත් කෘත්‍යයට, සම්ප්‍රයුක්ත ධර්ම සහිත වූ සිත, අනුකූල කරවා ගැනීම් වශයෙන් සිත කෙරෙහි අධිපති බව කරමින් ලෝකෝත්තර මාර්ගයට උපකාර වන්නා වූ ධර්මයෝ **ඉන්ද්‍රිය** නම් වෙති.

සද්ධින්ද්‍රියය, විරියින්ද්‍රියය,
සතින්ද්‍රියය, සමාධින්ද්‍රියය,
පඤ්ඤින්ද්‍රිය යයි

ඉන්ද්‍රියයෝ පස් දෙනෙකි. සාමාන්‍ය මිනිසුන්ගේ ශ්‍රද්ධාව ඉක්ම සිටින්නා වූ බුද්ධාදි රත්නත්‍රයාගේ ගුණය මැනවින් පිළිගන්නා වූ විශේෂයෙන් ම සර්වඥ ශාසනයා ගේ නෛර්‍ය්‍යාණිකත්වය විශ්වාස කරන්නා වූ භාවනාවෙන් වැඩි දියුණු කරන ලද්දා වූ බලවත් ශ්‍රද්ධාව **සද්ධින්ද්‍රිය ය**. පෙර කී සම්‍යක් ප්‍රධාන වීර්‍ය්‍යය ම **විරියින්ද්‍රිය ය**. සතිපට්ඨානය යි කියන ලද සිහිය **සතින්ද්‍රිය ය**. භාවනා කිරීමෙන් වඩාගන්නා ලද බලවත් වූ සමාධිය **සමාධින්ද්‍රිය** ය. දියුණු තියුණු වූ ප්‍රඥාව ම **පඤ්ඤින්ද්‍රිය ය**.

මේ ඉන්ද්‍රියයන් නො වඩා, දුබල වූ ඉන්ද්‍රියයන් කරණ කොට යෝගාවචරයකුට මාර්ගාධිගමනය නො කළ හැකිය. ඉන්ද්‍රිය වැඩීම ද සම වන සේ කළ යුත්තකි. ඉන්ද්‍රියයන් ගෙන් එකක් අධික ව වැඩුණ හොත් එ පමණට නො වැඩුණු අන්‍ය ඉන්ද්‍රියයෝ, ඒ සන්තානයෙන් අධිකව වැඩී ගිය ඉන්ද්‍රියයන් හා තමා අයත් කෘත්‍යය සිදු කිරීමට සමත් නො වෙති. එක් ඉන්ද්‍රියයකට වුව ද අයත් කෘත්‍යය මැනවින් සිදු නො වෙත හොත් ලෝකෝත්තර මාර්ගය නූපදී. එ බැවින් යම් ඉන්ද්‍රියයක් අධිකව වැඩුණහොත් ඒ ඉන්ද්‍රියය වැඩෙන

www.dhammikaweb.com

සේ මෙනෙහි කළ ආකාරයෙන් ධර්මයන් මෙනෙහි කිරීම නවත්වා, ඒ ඉන්ද්‍රියය පිරිහෙන්නට හැරිය යුතු ය. විශේෂයෙන් ම යෝගාවචරයකුට සද්ධින්ද්‍රිය පඤ්ඤින්ද්‍රිය දෙදෙනාගේ ද, විරියින්ද්‍රිය සමාධින්ද්‍රිය දෙදෙනාගේ ද, සමතාව තිබිය යුතු ය. ඒවායින් එකෙක බලය අධික වන කල්හි අනෙක් ඉන්ද්‍රිය තමා අයත් කෘත්‍ය සිදු කිරීමට අසමත් වන බැවිනි.

බල පස

ලෝකෝත්තර මාර්ගය කරා ගමන් කරන, යෝගාවචරයාගේ ගමනට බාධා කරන යෝගාවචරයාගේ ගමන් මාර්ගයේ සරසට සිටිනා, යෝගාවචරයා පසු බස්වන ප්‍රතිපක්ෂ ධර්මයනට නො මැඩලිය හැකි පමණට ශක්ති සම්පන්න වූ, ප්‍රතිපක්ෂ ධර්මයන් පලවා හැරීමට ශක්තිමත් වූ යෝගාවචරයා සම්බෝධියට පමුණු වන්නා වූ ධර්මයෝ **බල** නම් වෙති.

සද්ධා බලය, විරිය බලය,
සති බලය, සමාධි බලය.
පඤ්ඤා බලය යි

බල ධර්මයෝ පස් දෙනෙකි. අශ්‍රද්ධාවෙන් නො සෙලවිය හැකි වන සැටියට වඩන ලද ශ්‍රද්ධාව **සද්ධා බලය** යි. අලස බැවින් නො සෙලවිය හැකි වන සැටියට වඩනා ලද වීර්‍ය්‍යය **විරිය බලය** යි. මුළා බැවින් නො සෙලවිය හැකි වන පරිදි වඩා බලවත් කරන ලද සිහිය **සති බලය** යි. ඖද්ධත්‍යයෙන් මැඩලිය නොහෙන පමණට දියුණු කළ සමාධිය **සමාධි බලය** යි. අවිද්‍යාවට මැඩලිය නොහෙන පමණට දියුණු තියුණු කළ ප්‍රඥාව **ප්‍රඥාබලය** යි.

බෝධ්‍යංග සත.

ආර්‍ය්‍යශ්‍රාවක තෙමේ ලෝකෝත්තර මාර්ගක්ෂණයෙහි දී ස්ත්‍යානමිද්ධ ඖද්ධත්‍යාදි උපද්‍රවයට ප්‍රතිපක්ෂ වූ යම් ධර්ම සාමග්‍රියක් කරණ කොට චතුරාර්‍ය්‍ය සත්‍යයන් ප්‍රතිවේධ කෙරේ ද,

www.dhammikaweb.com

ඒ ධර්ම සාමග්‍රියට "බෝධිය" යි කියනු ලැබේ. එයට අයත් වූ එහි අවයව වූ ධර්මයෝ **බෝධ්‍යංග** නම් වෙති.

සති සම්බොජ්ඣංගය.
ධම්මවිචය සම්බොජ්ඣංගය.
විරිය සම්බොජ්ඣංගය.
පීති සම්බොජ්ඣංගය.
පස්සද්ධි සම්බොජ්ඣංගය.
සමාධි සම්බොජ්ඣංගය.
උපේක්ඛා සම්බොජ්ඣංගය යි

බෝධ්‍යංගයෝ සත් දෙනෙකි.

සතිපට්ඨාන - සතිබල - සතින්ද්‍රිය - සම්මා සති යන මේ නම් වලින් කියවෙන, වඩන ලද සිහිය **සති සම්බොජ්ඣංගය** යි. පඤ්ඤින්ද්‍රිය - පඤ්ඤාබල - වීමංසිද්ධිපාද - සම්මා දිට්ඨි මග්ගංග යන නම් වලින් කියැවෙන භාවනා කිරීමෙන් දියුණු තියුණු කළ ප්‍රඥාව **ධම්මවිචය සම්බොජ්ඣංගය** යි. සම්මප්පධාන - විරියිද්ධිපාද - විරියින්ද්‍රිය - විරිය බල - සම්මාවායාම මග්ගංග යන නම් වලින් කියැවෙන වීර්‍ය්‍යය **විරියසම්බොජ්ඣංගය** යි. සංස්කාරයන්ගේ අනිත්‍යාදි ලක්ෂණයන් මැනවින් වැටහීමෙන් වන්නා වූ විදර්ශනා චිත්ත සම්ප්‍රයුක්ත ප්‍රීතිය **ප්‍රීති සම්බොජ්ඣංගය** යි. ක්ලේශ දාහය නිවා, විදර්ශනා චිත්ත සහ තත් සම්ප්‍රයුක්ත චෛතසිකයන් සන්සිඳුවන, ශාන්ත ශීතල ස්වභාවයට පමුණුවන, කාය, චිත්ත පස්සද්ධි චෛතසිකයෝ දෙදෙනා **පස්සද්ධි සම්බොජ්ඣංගය** යි. සමාධින්ද්‍රිය - සමාධි බල - සම්මා සමාධි මග්ගංග යන නම් වලින් කියැවෙන සමාධිය **සමාධි සම්බොජ්ඣංගය** යි. සති ආදි බෝධ්‍යංග සය එකට එකක් බලවත් වන්නට හෝ දුබල වන්නට හෝ නො දී සමව පවත්නා වූ ධර්මය **උපෙක්ඛා සම්බොජ්ඣංගය** යි.

මාර්ගාංගයෝ අට දෙන

යම් ධර්ම සමූහයක් කරණ කොට ආර්‍ය්‍ය ශ්‍රාවක තෙමේ මතු නූපදිනා පරිද්දෙන් කෙලෙසුන් නසා සසරින් එතර වී නිවනට යේ

ද, ඒ ධර්ම සමූහය මාර්ග නම්. මාර්ගය ද, සෝවාන් මාර්ගය, සකෘදාගාමි මාර්ගය, අනාගාමි මාර්ගය, අර්හත් මාර්ගය යි සතර වැදෑරුම් වේ. ඒ මාර්ගයා ගේ අංගයෝ :-

සම්මා දිට්ඨිය	සම්මා ආජීවය
සම්මා සංකප්පය	සම්මා වායාමය
සම්මා වාචාය	සම්මා සතිය
සම්මා කම්මන්තය	සම්මා සමාධිය යි

අට දෙනෙක් වෙති. වීමංසිද්ධිපාද - පඤ්ඤින්ද්‍රිය - පඤ්ඤාබල - ධම්මවිචය සම්බොජ්ඣංගය යන නම් වලින් කියන ලද ප්‍රඥාව සම්මා දිට්ඨිය යි. විතර්ක චෛතසිකය සම්මා සංකප්පය යි. සම්මා වාචා සම්මාකම්මන්ත සම්මා ආජීව යන තුන විරති චෛතසිකයෝ ය. සම්මප්පධානාදි නම් වලින් දැක්වුණු වීර්‍ය්‍යය සම්මා වායාමය යි. සතිපට්ඨානාදි නම් වලින් දැක්වුණු සතිය සම්මා සතිය යි. චිත්තේකාග්‍රතාව සම්මා සමාධිය යි.

රේරුකානේ චන්දවිමල මහා නායක ස්ථවිර පාදයන් වහන්සේ

විසින් සම්පාදිත

විදර්ශනා භාවනා ක්‍රමය

==

අතිපූජ්‍ය= රේරුකානේචන්දවිමල මහනාහිමියන් **විසින් රචිත "විදර්ශනා භාවනා ක්‍ර=මය කෘතියෙන් පිටු අංක)220 සිට 228) පිටපත්කර ඉදිරිපත් කරනලදී.**